

Budapestre vonatkozó újságcikkek

Szerző:
 Cím: *Egy mázsa magyar irodalom
 ezer korona*

Forrás: *Világ*

Asp.
 (Hely)

1922 VII. 20
 (Idő)

(Köt. v. füz.) (Ol)

Osztályozás

Tárgy *655.425*

Hely

Idő

"1922"

Személy

Egy mázsa magyar irodalom — ezer korona

(A Világ tudósítójától.) Odon, penészszagú csarnok a körüti antiquárium, a földszint behorpadt asztalain embermagas könyvtornyokon rágódik a szu, az állványokon és korridorokon évtizedek szellemi termelése rakódik le mint a por és évről-évre tömörebb és megkülönböztethetlenebb masszává gyúródik össze. Coignen abbé ritka rokonai, akik a mult bölcseségétől kérnek nyugtató derüt, az élet tanácsalanságában, néha meg-megbolygatják ezeket a szellemi hullahegyeket, hogy valamely halott zseni vitalitásával galvanizálják elevenebbre és emberibbre a mai értelmet. Ilyenkor egereket riasztanak fel a biztonságos táplálkozás gondtalanságából, a mely rémülten megszakítja finom gravürjeit a századvégi diszmi selyemkötésén, a láthatatlan százlábuak, az emberi műveltség temetőbogarai, átmenekülnek egy másik könyv-koporsóba, ahol háborítatlanul alussza álmát a gondolat, mely valaha talán a kor agyvelejében lüktetett.

A közelebbi mult, a tegnap szintén haldoklik az antiquáriumban. A megfakult plakátok még nem foszlottak le teljesen a falról és tanúsítják, hogy a háboru előtti évek kötelezettség nélkül ellágyulni tudó irodalmi közvéleményének kedvenc poétája három koronáért volt kapható és a *Magyar Fűtűlő* és az *Ugat* című paródiákon egész komolyan nevetni tudtak az emberek. De ez a kor talán még végérvényesebben elmult, mint Lisznyay Damó Kálmán dalfűzéreié. Talán csak a háboru szépirodalma tudott olyan nyom nélkül kivieszni az emberek érdeklődéséből, mint az 1910-es évek fáradt impresszionizmusa és sivár naturalista epikája. Két-három név, mely azóta éleesebb megvilágításba került és vagy megerősödött, vagy kellő jelentőségére redukálódott: a többi belehullt a tömegsírba és mázsára került, kilogrammonként tíz koronával...

Az antikvárius egyike a legrégebbeknek és nem az amatőrökkel, hanem a nagyközönséggel áll üzleti összeköttetésben. Ezért jellemzőbb, amit mond, mint a belvárosi bookseller tapasztalatai.

— Egy koronáért ma már semmit sem lehet kapni — kezdí — egyedül az antikvárium az, ahol még a korona is pénz. *Nálam Molnár Ferencet is kaphat egy koronáért.* A könyv nem közszükségleti cikk és csak az egészen olcsót veszik. Nem tehetünk egyebet, le kell szorítanunk az árakat, hogy régi készle-

tenk ne maradjanak véglegesen a nyakunkon. Ma eladunk egy könyvet hat koronáért, békében ötven fillér volt az ára. Igaz, hogy békében ötven fillérért kaptunk egy kilogramm lisztet, ma pedig hat koronába kerül egy zsemlye.

Fiatalember lép az üzletbe.

— Megkaphatom kérem az *Aranyember* második kötetét?

— Csak a teljes két kötetet adjuk!

A fiatalember leverien távozik.

— Látja, kérem, ilyen üzletek vannak — jegyzi meg fanyarul az antikvárius —, ez a fiatalember elvesztette a kölcsönkönyvtár könyvét, és most nálam akar venni egy második kötet *Aranyembert*. Minden nap jönnek ilyesmivel, csak az a baj, hogy még véletlenül sem keresik annak a könyvnek az árván maradt első kötetét, melyből eladtam a másodikikat!

Könyvesboltból szüesület

— Nem üzlet — folytatja egy kis elgondolkozás után —. Venni nem mer az ember, eladni nem tud. Az antikváriusok egymásután likvidálnak. Az egyik eladta az egész készletét Csehszlovákiába és műkereskedést nyitott. A másik kiadurította potom pénzt az készletért és a helyiséget átadta a vejenek, aki szücs.

— De hát hogyan árusítják ki a készletet, mikor állítólag minimális kereslet van könyvben? — kérdem.

— Hogyan árusítjuk? *Eladjuk makulaturának!* Hígyje el, majdnem jobb üzlet, mint irodalomnak árusítani! *Tíz koronát adnak a könyv kilogrammjáért, egy mázsa ezer korona!* Magam is gyakran adok el könyvet ládászámra a kereskedőknek. Ez legalább világos, áttekinthető vásár!

— És kik azok a peches írók, akikbe gyömbéret csomagolnak a vidéki fűszeresek? — tudakoltam leplezetlen kárörömmel.

— Kik? Nem is sejtí! Mindenki! *Hogy jelesebb neveket említsek: Telekes Béla, Pekár Gyula, Tormay Cecile.* A szerzők saját kiadásában megjelenő művek majdnem kivétel nélkül kár a finom, famentes békebeli papirosért!

Egy hölgy köszönt be az ajtón.

— Kérem a *Soványak és kövéreket Bolandintól!*

— Egy *Soványak és kövérek!* — szól oda az antikvár a segédnek és tovább beszél.

Átdolgoznak, javítanak, bővítenek

— Itt van az iskolakönyv. Azelőtt az egész évi pangásért kárpótolta az embert. Körülbelül négy év óta azonban a tanulók az iskolákban kapják a könyveket. Az év végén a tanárok beszedik a használt könyveket és szeptemberben adnak helyettük ugyancsak használtat, amit a magasabb osztálytól szedtek el. De tegyük föl, hogy vannak, akik nem jutnak ily módon könyvhöz és eljönnek hozzám vásárolni. Én nem adhatok nekik mást, mint amit a tanév végén vettem a diákoktól. *Két hét mulva aztán seregesen hozzák vissza a könyveket. Az egyiket átdolgozták, a másikat javították és bővítették, a harmadikat hozzádomitották a kor szelleméhez.* Valóságos mánia lett az utóbbi években az átdolgozás. Hogy példával szolgáljak: az *Izabella-utcai kereskedelmi iskolában használatos könyvek közül a nyár folyamán csak nyolcat dolgoztak át.* A tavalyi kiadások egyszerűen meghaltak. Mit csináljak velük? *Mennek a lúdába, mennek a fűszereshez!*

Még sopánkodott egy ideig, aztán hirtelen fölriadt. Egy fiatalember jelent meg a küszöbön könyvesomaggal a hóna alatt.

— *Jézus Máriát!* — kiáltott föl az antikvár és a

bolt mélye felé fordította az arcát. Aztán provokáló hangon fordult a fiatalember felé:

— Na, mi az?

— Ezeket a könyveket szeretném...

Az antikvár ártymálva kotort az avult kötetek közé:

— Hankó: *Universum.* Jelky András... Báró

Podmaniczky Frigyes... Ez mi ez? Na, hogy adja?

— Kétszáz! — dadogja ijedten az ifju.

— Ötvenből mennyit enged? — veti oda maró gunnyal a könyvesz.

Végre megegyeztek hatvan koronában.

Kik adnak el könyvet

— Arról szeretnék fölvilágosítást kapni, hogy kik adnak el könyvet és mi az, ami leggyakrabban vásárra kerül? — adtam fel a kérdést az antikváriusnak.

— Leginkább a hivatalnok, főképpen pedig a tanár és a tanító ad el könyvet. Egyszerűen azért, mert csak ennek a rétegnek volt azelőtt kisebb-nagyobb könyvgyűjteménye. Hogy mit adnak el? Fantasztikus dolgokat! A multkor bejött egy ur-asszony és megvételre kínálta az egyik napilap mult évi évfolyamát. *Komolyabb üzlet a lexikon*, ezért valamikor jó árat adtunk, ma már nem kell, nekem is van belőle egy félvaggonnal. Jó üzlet az összes Jókai, ezt még ma is el lehet adni. *Általában azt lehet mondani, hogy az emberek legnagyobb része, ha vesz egy könyvet, elolvassa és siet vele az antikváriumba, hogy legalább valamennyit visszamentsen az árából!*

— És mit keresnek ma mégis leginkább?

A humor és a detektívregény hanyatlása

— Jókait, örökre Jókait. Crooker letűnt, Court-Mahler is mulóban van. Tagore nagy divat volt tavaly, ma már semmi. Anatole France is kell, Wilde Oszkár is kell. Keresik Schopenhauert is. Most nagyon olvassák Knut Hamsuné.

— A humor jól megy-e?

— *Erősen esett.* Karinthy még tartja magát valahogy, de a többi akár eléghet. Azt mondják, ha mulatni akarnak, megnézik Chaplint. Ugyanigy vagyunk a detektívregénnyel is, a mozi lekonkurrálja. Szegény *Falk* Richárd és *Miskolczy* Henrik, hiába irták meg ezeket a bálákat! — és rámutatott két menyezetig érő füzettörönyra. — Ez mind *Zigomar* és *Nick Winter*. Idegen eszme után irták a legtöbbet, de én is adtam szegény *Falk*nak több témát!

És most egészen meglepő titkot árult el az öreg könyvek parancsnoka.

— *Versláz van, kérem* — mondta. — Mindenki verseskönyvet vesz, mert olcsó. Tetszik látni: *György Mátyás* verseskönyve öt korona! *Ady* és *Ady*, mindenki *Ady*t keres. Nem lehet elég *Ady*t venni Pesten, mindenki kíváncsi *Ady*ra. *Kiss Józsefet* is keresik, mióta meghalt. Ez a versláz az, amit nem értek. *A vers mindig rossz üzlet volt és most egyszerre elérberukkol a regénynek.* Valószínűleg azért, mert olcsóbb!

Hogy ennek a nagy keresletnek mélyebb okai is lehetnek, arra természetesen nem gondolt a mester.

Érdekes, amit az idegennyelvű könyvek forgalmáról mondott:

— A francia és angol könyvek mellett *leginkább az orosz és olasznyelvű munkákat keresik!* A hadifoglyok megtanultak oroszul és olaszul és most tovább érdeklődnek az illető irodalmak iránt. A nyelv-könyvek közül az angolt, hollandot és a spanyolt veszik. *A legtöbb elmondja, hogy ki akar vándorolni.* A spanyolt azok vásárolják, akik *Braziliába és Argentiniába készülnek.*

Körülbelül ennyi, ami a magyar könyvkereskedelem ugynevezett tömegforgalmára jellemző. Hogy a bibliofilek, amatőrök mit csinálnak a Belvárosban, az a kultúra mai állapotában másodrendű fontosságú. A kortörténeti érdekességű jelenet itt az antikváriumban játszódik le a következőképpen: Bejön egy hölgy, kisfiuval a karján és kér egy mértan-könyvet. A kezébe veszi és visszadobja.

— *Nem jó, kérem! Nem dolgozta át Oravetz!*

Az Oravetzek, a nagy átdolgozók uralkodnak ma az antikváriumban. És *Arany János* összes műveinek tegnap újból harminc százalékkal leszállították az árát, mert nem veszi senki . . .

(zs. b.)